„RADOMER-KIELCER-LEBEN“ № 37 (125) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem.“ פרייז 25 גראָשען דריטער יאָרגאַנג

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

הײַנט 10 זײַטען.

אַדרעסען:

פון „ראַדאָמער קעלצער לעבען“

אין ראַדאָם

Redakcja i Administracja

„Radomer Kielcer Leben“

Radom, Szwarlikowska 20.

אין קעלץ

Redakcja i Administracja

„Radomer-Kielcer Leben“

Kielce, Staro-Warszawska 34.

אַנאָנסען פרײַזן:

איין מילימעטער שורה: פאַר'ן טעקסט 20 גר.

„ „ „ „ אין „ 40 „

„ „ נאָכ'ן „ 18 „

די ערשטע זײַט ענטהאַלט 8 שפאַלטען

אין טעקסט אין לעצטע זײַט 4 „

ראַדאָם מיטוואָך כט אלול ערב ר"ה תרפ"ז. נאָר'ן אינהאַלט פֿון טעקסט פון די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פעראַנטוואָרטליך 8 go września 1926 r.

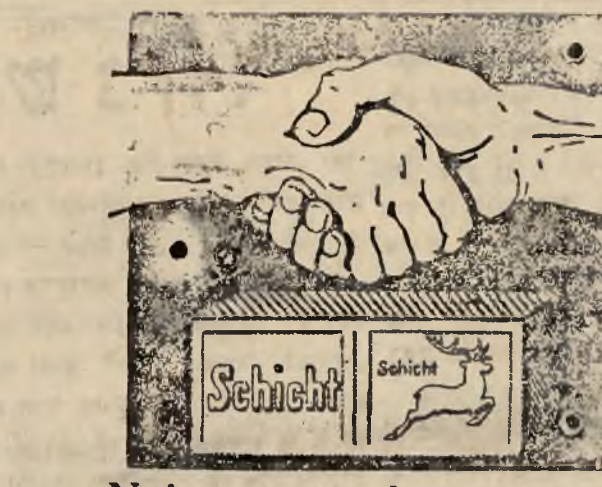

N i e r o z ł ą c z n e

znaki ochronne JELEŃ i SCHICHT są najlepszą gwarancją dobroci i czystości mydła. Kto dba o bieliznę i o ręce, kto pragnie oszczędzić sobie trudu,

niech nie pozwala wmówić sobie, że inne m y d ł a są równie dobre niech żąda tylko najlepszego

mydła JELEŃ SCHICHT.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבען ברודער און שוואָגער **הערשיל בירענבוים** מיט פר'ל **רוזשע מילמאַן** ווינשען מיר אַ האַרציגען מזל טוב. זאָל זייער מזל לויכטען, ווי די הערליכע זון אין די פרעכטיגע פריהלינג'ס-טעג.

יעקב גרושקעוויץ און פאַמיליע

יעקיל אבראַמאָוויטש און פאַמיליע.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבען חבר **הערשיל בירענבוים** מיט פר'ל **רוזשע מילמאַן** ווינשען מיר אַ בליהענדע צוקונפט און עוויגע צופרידענהייט.

געברידער **גאָלדבערג** געברידער **גרינשפאַן**

פשעדנאָוועק, קירשענבלאַט. ווייסמאַן, אבראַמאָוויץ, ראַקאַטש.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבען זוהן **הערשיל בירענבוים** מיט פר"ל **רוזשע מילמאַן**, ווינשען מיר אַ האַרציגען מזל טוב און אַ גליקליכען צוזאַמענבונד.

מענדיל בירענבוים

און פאַמיליע.

לרגלי אירישיה של תעלמה מרת **הנה קלינמן** עם מר **משה מילשטין** אני מברך אותם בקשר מוצלח ועתיד מזהיר.

אברהם פרץ בורנשטין.

אַ גוט און פרעהליך יאָהר וואונשען מיר אַלע, וועלכע זאָרגען פאַר אונז, אויך דעם גאַנצען יודישען כלל, וואונשען מיר אַ כתיבה וחתימה טובה

די קינדער פונ'ם יתומים-הויז

אין ראַדאָם.

אנו מברכים בשנה טובה ומתוקה את כל בני משפחתנו ובריתנו, את ידידינו ואוהבינו הקרובים והרחוקים את כל אחינו לדעה העובדים על שדה התחת עמנו, ארצנו ושפתנו בא"י ובגולה.

פלטי' מושקטבליטה וביתו.

רדום ער"ה תרפ"ז.

אַ הערצליכען **גליק-ווינש** צום נײַעם יאָהר ווינש איך מײַנע ליבע שוועסטערן און ברידערן אין דער גאַנצער פאַמיליע.

שלמה טרוקענבערג.

וואַרשע.

צום נײַעם יאָהר וואונש איך מײַן פאַמיליע, פרײַנד און בעזונדערס די ג. קליענטעלע

אַ כתיבה וחתימה טובה

ש. בלאַט

אינהאַבער פון טאַפּיציר-אַנשטאַלט

לובלינער 30.

אַלע מײַנע בעקאַנטע און פרײַנד ווינש איך אַ גליקליך יאָהר און אַ כתיבה וחתימה טובה.

ל. ברילאַנט.

דער פרעזעס פון האַנדוועקער קלוב **ל. ברילאַנט** ווינשט דער פערוואַלטונג פון קלוב די מיטגלידער און בכלל אַלע האַנדווערקער פון ראַדאָם **אַ כתיבה וחתימה טובה.**

Z intencji zaręczyn mojej przyjaciółki p. **Andzi Klajnmanówny** z kolegą **M. Milsztajnem** życzę im bezmiaru szczęścia i wiecznej m i ł o ś c i.

Ch. F. Borensztajn.

צום פערלאָבונג פון אונזער פרויינדען **חנה קליינמאַן** מיט ה' **משה מילשטיין** ווינשען מיר זיי אַ גליקליכען צוקונפט, זאָל זייער לעבענס-וועג מיט בלומען בעצירט זײַן.

ישראל גאָלדשטיין. רבקה גאָלדשטיין.

לרגלי ארישיה של אחותי מרת **חנה קליינמאַן** עם בן זיגה מר **משה מילשטיין** הנני מברך אותם בכל טוב ויבנו את ביתם על הרי ציון וירושלים. אחיה

יעקב קליינמאַן.

לרגלי ארישיה של העלמה מרת **חנה קליינמאַן** עם בחירה מר **משה מילשטיין** הנני מברך אותם בברכת מזל טוב תהיה דרכם בחיים צלחה וסוגה בשושנים. בן אחיה

משה קליינמאַן.

צום אָפּפאָהר נאָך קאַנאַדע פון אונזער חבר און שפּילער פון דער פוטבאָל סעקציע

ה' אברהם זילבערבערג,

ווינשען מיר איהם פיל גליק און אַ פרוכטבאַרע אַרבייט אויפן געביעט פון פיזישען ענטוויקלונג

פערוואַלטונג און מיטגלידער פון יודישען טורן און ספּאָרט-פעראיין „מכבי“ אין ראַדאָם.

אַלע אונזערע אַבאָנענטען, לעזער, פרײַנד און דעם גאַנצען כלל—ישראל אַ כוח"ט.

רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע

„ראַדאָמער-קעלצער לעבען“.

וויכטיג פאַר שוסטער און קאַמאַשענמאַכער!

דערמיט מאַך איך בעקאַנט, דאָס איך האָב געעפענט אַ געוועלב פון אַלערליי שיסטער און קאַמאַשענמאַכער-צודאַטען.

רעעלע בעהאַנדלונג — גוטע בעדינגונגען.

און אַלעס צו קאָנקורענץ—פרייזען.

פירמע ד. רוטמאַן ראַדאָם, וואַלאָווא 22.

אַכטונג שניידער-האַנדווערקער אין ראַדאָם!

מיר מאַכען בעקאַנט, דאָס ס'האָט זיך געעפענט אין ראַדאָם **אַ רוי-שטאָף קאָאָפּעראַטיוו** פאַר האַנדווערקער א. ג. „סורוויט“ וואו ס'איז צו בעקומען אַלערליי צודאַטען פאַר שניידער צו די ביליגסטע פרייזען,

חבֿרים האַנדווערקער! פערשרייבט זיך אין אייער קאָאָפּעראַטיוו, און קויפט נור אין אייער קאָאָפּעראַטיוו! מיידט אויס אַלערליי אונגעווינשענע פערמיטלער און קויפט נור פון דער ערשטער קוועלע! פערשרייבען קאָן מען זיך אין קאָאָפּעראַטיוו אויף לובלינער 29 ביי ה' בייטשמאַן. דאָרט איז אויך צו בעקומען אַלערליי צודאַטען פאַר שניידער צו די ביליגסטע פרייזען.

די פערוואַלטונג.

פון דער וואך

די זשארגאנישע שפראך

די יודישע שפראך הייסט זשארגאן. זי בעזיצט נישט קיין יורידישע קראפט און האט נישט קיין רעכטליכע בעדייטונג.

אזוי האבען גע'ססק'ענט 22 ראדאמער יודען, וועלכע קעמפפען מכלומר'שט אין נאמען פון „כלל—ישראל" און ווילען דוקא מזכה זיין אונזער שטאדט מיט א „רב".

אט די דאזיגע גרויסע עדה פון 22, וואס חלומ'ען צו ווערען פרנסים און פארשטעהער פון יודען, זענען דאס איינגעקומען מיט א ביטע צו דער סטאראסטווא, אז דער רעזיגנאציע-בריעף פון געוועזענעם דאזאר ה' ניימאן זאל נישט ווערען גענומען אין אכט, מחמת איין טעם: ער איז געשריבען אויף זשארגאן.

יודען, וואס זענען געבוירען און ערצויגען אין דער יודישער שפראך, און קאנען אפשר קיין אנדערע שפראך נאר די יודישע, קומען פלוצלינג צו געהן און פארלייקענען זייער אייגענעם לשון. שפייען זיך אליין אין פנים און רופען אויס בקול רם פאר דער גאנצער וועלט: זייט וויסען, אז אונזער יודישע שפראך איז א שילגער נישט ווערטה. זי איז נישט מעהר ווי א זשארגאנווקא און אלץ וואס מען שרייבט אויף איהר, איז בטילין ומבוטלין.

דאס מהוען יודען אזעלכע, וואס שטרעבען צו ווערען אונזערע פיהרער און פארטיידיגער, און דער עיקר אזעלכע, וואס רעדען שטענדיג אין נאמען פון די ארימע און בע'צולה'טער יודיש-רעדענדיגער מאסע.

ווי שעמט מען עס זיך נישט פאר זיך אליין צו געהן אין רעגירונגס-ספערען און דארט פייערליך ערקלערען אז די יודישע שפראך הייסט זשארגאן און זי פערדינט נישט צו ווערען אנערקענט פאר קיין שפראך. מיט וואס פאר א נאמען בעצייכענט מען אזא טהאט? וואס הייסט דאס אידיאטיזם, אדער פערראט?

פון איין זייט קעמפט מען מיט מסירת נפש פאר די רעכט און קיום פון דער יודישער שפראך. מען פאדערט זיך ביי דער רעגירונג צו געפונען אנערקענונג פאר די העברעאישע און יודישע שולען. פון איין זייט בעמיהט מען זיך מיט כל הכהות, אז די יודישע שולען מיט דער יודישער אונטעררינט-שפראך זאלען סובסידירט ווערען פון דער רעגירונג, און פון דער צווייטער זייט, שיטען יודען אליין שטויב און בלאטע אויף זייער אייגענער יודישער שפראך. און ווער טהוט דאס? נישט קיין אסימיליאטארען און נישט קיין יודען מטעם זיי זענען אנגעזאפט מיט דער פוילישער שפראך און קולטור. מוהן, מהוען עס דוקא אזעלכע יודען, וואס קאנען אפשר קיין 10 גלייכע פוילישע ווערטער נישט אויסרעדען. גראד אזעלכע יודען, וואס קאנען אהן דער יודישער שפראך ביי קיין פאל נישט אויסקומען. אפילו א מינוט.

עס איז א שרייענדיגער סקאנדאל אזא שקר-בלבול אויף דער יודישער שפראך, אויסגעטראכט פון יודען גופא. דאס דארף געשטעמפעלט ווערען אלס נבלה און שעדליכער אקט. אנרופען א שפראך זשארגאן און ווענדען זיך מיט א ביטע נישט צו אנערקענען זי, הייסט אויפ'ן פעכסטען ארט קאמפראמיטירט און גלייכצייטיג מיט דער שפראך צוזאמען עפענטליך, מבזה געווען די אלע טויזענדער און מיליאנען יודישע יחידים, וואס רעדען אויף איהר און בענוצען זי אין זייער טעגליכען געשפרעך. דאס הייסט ארונטערריסען די חשיבות. דעם פרעסטיזש, דעם צוטרוי, דעם גלויבען פון אלצדינג, וואס ווערט אויף אט דער שפראך געשריבען און אויסגעדריקט.

22 אונטערשריפטען מצד די אנהענגער פון ח' קעסטענבערג, האבען מיטן פראטעסט געגען ה' ניימאנ'ס דימיסיע נישט בלויז געציעלט אין זייערע געגנער, (אגב אין רוב שטאדט) נאר אין דער יודישער שפראך, וואס איז דער קנין, דער נאציאנאל-פאלקסטימליכער פערמעגען פון מיליאנען יודען, וואס רעדען, דענקען און לעבען אין און מיט איהר.

דאס איז בנירה, פערראט געגען פאלק און שפראך!

כ. צווייג.

ראש השנה.

צו וואס שטרעבט איינענטליך דער יהדות (יודאאיזם), וועמענס גרעסטער און ערהאבענסטער אויסדרוק איז ראש השנה?— אויסצובעסערען די וועלט, אויפצוהויבען די מענשהייט צו א העכערע מדרגה און מאראל, אין קדושה אין טהרה, מאכען די מענשען שענער און בעסער נישט בלויז דורך אויפקלערונג, נישט בלויז דורך אויסבעסערען דעם אויסערליכען סדר הצולם, נאר אויך — און איבערהויפט — די אינערליכע נאטור פון מענש, דורך מדות טובות און מעשים טובים. אונזער דעוויז איז: לתקן עולם במלכות שדי — אבער נישט מיט געוואלד-מיטלען, נישט מיט טעראר, נישט מיט בעהערשען דעם שוואכערען, נאר מיט אויפקלערונג, מיט א גוטען ביישפיעל, מיט גוטע מדות און מעשים.

מיר קומען נישט אין די שוהלען אריין אין אונזערע ימים נוראים, כדי אויסצובעטען נקמה קעגען די אומות העולם, וועלכע דריקען אונז אונטער, נאר מיר גיסען אויס אונזער הארץ צו גאט, אז ער זאל זיין געטליכע פורכט ווארפען אויף אלע פעלקער, וועלכע האבען נאך זיין נאמען נישט דערקענט, ער זאל זיי עפענען די פערבלענדעטע אויגען, כדי זיי זאלען אליין איינזעהען זייער אונרעכט און אזוי א נאך זיי מחזיר למוטב צו זיין.

דער יודישער נביא אלישע, אז מ'האט צו איהם געבראכט זיינע שונאים, וועלכע ער האט געשלאגען מיט בלינדהייט. האט ער נישט געוואלט זיך נוקם זיין אן זיי, אבוואהל זיי זענען געוועזען אין זיינע הענד, נאר ער האט געבעטען: פקח את עיני אלה ויראו"— עפען גאט זיי די אויגען זיי זאלען אייזעהען — און האט זיי בעפרייט. דאס יודישע פאלק, וועלכעס איז א נביא לגוים, א עד לאומים, טהוט אויך אזוי: ער פאדערט נישט קיין נקמה, ער בעט אין ראש השנה גאט ויאתיו כל לעבדך. אז אלע בלינדע פעלקער, זאלען קומען גאט דיענען, אז ס'זאלען ערפילט ווערען די נבואות און די חויכע אידעאלען פון וועלכע ס'האבען געטרוימט זיינע גרויסע נביאים ווי: „דאמאלס וועל איך אומקצהרען צו אלע פעלקער א ריינע שפראך, כדי אלע זאלען רופען גאטס נאמען און צוזאמען איהם דיענען"—

נישט די צבוע'קישע דיפלאמאטישע שפראך, וואס איז אחת בפה ואחת בלב, נאר א שפה ברורה, א ריינע עהרליכע שפראך. אדער דער אידעאל פון ב א ח ר י ת   ה י מ י ם , ווען משפט און צדקה, אמת און חסד וועלען הערשען אויף דער וועלט און די פעלקער וועלען שוין מעהר קיין מלחמות נישט פיהרען, נאר איבערמאכען זייערע שווערדען אויף שניידמעסערס, און נישט נאר צווישען מענשען וועט הערשען א אייביגער שלום, נאר אפילו אויך צווישען די חיות, אז א וואלף וועט וואהנען צוזאמען מיט א שעפסעל, ווארום די וועלט וועט פול ווערען מיט דעה את ה', מיט דערקענען גאטס, נישט מיט בלויז דעה, נאר דעת אלקים, נישט נאר מיט בלויז מלכות, נאר מיט מלכות שדי.

דערי־בער כל זמן מיר זעהען אויף דער וועלט אומרעכט, טיראניע, שקר און איבערמאמעס, כל זמן מיר זעהען די דמעת העשוקים ואין להם מנחם, ווען איין פאלק הערשט איבער'ן אנדערען, שוואכערען פאלק, ווען איין מענש, דער שטארקערער, איבער דעם, וועלכער איז שוואכער פון איהם — אזוי לאנג מוז עקזיסטירען אונזער ראש השנה!

פסח, שבועות און סכות פון איין זייט און ימים נוראים פון דער צווייטער זייט — וועלכער יום טוב איז וויכטיגער? ביי דער גאנצער פ...טעט, ביי דער העכסטער ליבשאפט, וועלכע מיר פיהלען צו ארץ ישראל, מוזען מיר זאגען, אז ראש השנה שטעהט העכער במעלה פון אונזערע נאציאנאלע ימים טובים. פסח, שבועות און סכות נעמען ארום נאר איין קליינעם פונקט אויף דער גאנצער ערד-קוגעל, אמת דאס טייערסטע ווינקעל פאר דעם יודישען הארץ. ראש השנה, אבער, אומפאסט די גאנצע וועלט, די גאנצע מענשהייט, ער איז זי מקרב צו דער פולשטענדיגער גאולה, עס שטויפט זי מיט יעדען יאהר נעהנטער צו מלכות שדי, צום רעיון המשיחי פון אונזערע נביאים.

פלטי מושקטבליטה.

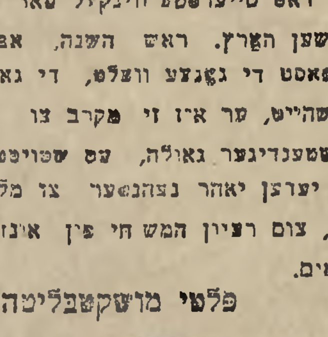

KUNEROL

כשר

100% ריין

קאקאָס-פעטס

צום באקען קאכען

און פרעגלען

צו בעקומען -אומעטום

מאיר הערץ.

דערטרונקענע געווארענע פאר תקיעות.

(א פאָלק׳ס-מעשה׳לע)

צו ר׳ דוד׳ל לעליוועער פלעגט אויף יעדען יום-טוב אָנקימען א גרויסער עולם חס־דים אָבער גאָר גרעסער איז דער עולם געווען אויף ראש השנה. מיט צוויי וואכען פריהער האָט שוין דאס שטעדטעל בעקומען א אויסזעהן פון א סאָלדאטען לאגער, וואוהין ס׳קומען אָן און פערזאַמלען זיך פון ארום אַלע בריגאדעס, כדי צו זיין וואס נעהנטער צום שטאָב, מיט וועלכען מ׳וועט זיך אוועקלאזען א ווייטע, א ווייטע נסיעה.

די ערשטע, וואס זענען אָנגעקימען אין שטעדטיל, זענען געווען די יונגע־לייט, קעסט־איידעמליך אדער סתם טערמער, וואס האבען שוין בעצייטענס געקלעבט אין קליינעם בית מדרש׳ל. בערלאזט האט יעדער זיין היים און געקומען צו ר׳ דוד׳ל, ווסענס אור ס׳האט אזוי געצויגען.

נאך מעהר איז געווען די תשיקה צו א״א נסיעה דוקא אויף ראש השנה ווייל דאָמאלס האט ר׳ דוד׳ל ממש וועלטען געמאַכט ציטערען מיט זיין פייערדיגע עבודה, כדי מנצח צו זיין דעם שטן.

איז דעריבער, אז די אלול׳דיגע טעג זענען נור אנגעקומען און א שטי־לע עצבות האט זיך בעזעצט אין אויר, האבען א סך שטעדטליך פון נאהנט און ווייט א צאפעל געטהון און אלץ איז געלאָפען זיך שיצען אין הייל־גען שאָטען פון ר׳ דוד׳ל.

זענען די ערשטע פון די „סאָהרערס" געווען דאס זיידענע יונגוואַרג, די יונגע צווייגעלעך, ווען דער ערשטער בלאָז פון א אלול׳דיגען ווינטעל איז גבח א טרייסעל צוטהון.

אביסעל שפעטער זענען געקומען די עלטערע חסידים, די דעמבעס, וואס צו זיי ברויכט מען שוין האבען א שטאַרקען ״תשרי-ווינד, כדי צו קענען זיי פון די ערטער ריהרען.

א״ז אין שטעדטיל געווארען א גע־טימעל א גערידער, יעדען בעגינען מיט דער ערשטער קיהלער גלאנציגער טוי ציגלייך זענען אָנגעפאהרען אַי־בערן מאָרק פיל געפאקטע בריקעס מיט חסידים, איז געווארען א געשטי־פעריי, א שטויפעריי אין קליינעם בית מדרש, ביי יעדען עסען זיך פון דער טהיר האָט אַרויסגעזעצט א געדיכ־טע ווארימע פאַרע און קאַלטען פאר־טאָגיגען דרויסען אינאיינעם אויסגע־מישט מיט הילכיגע קולות דאס האָבען זיך פון דער פריהער נאך אנגעקומענע סאָלדאַטען ארומגעכאַפט און בעקענט מיט די ערשטע פרישע־אנגערייזטע רעקרוטען. דער כיור האט כסדר געגאַ־סען מיט ציבערס איבער הונדערטער פערשטויבטע הענד און סגימ׳ער ווי א מאַמע, וואס ציוגט אויס לכבוד שבת איהרע געליבטע קינדערלעך...

ארומגעהאַלזט זיך און אָבגעזאגט ברכות התורה איז דער נייער אָנגעקו־מענער עולם אריין מיט סאָרכטיגע טריט באימה וביראה אין שלום שטיבעל, זיך געשארט ווי שוועבדיגע שטאָטענס צו ר׳ דוד׳ל, וואָס איז געזעסען ביי א פולען טיש מיט ספרים און צוויי גרוי־סע ליכט האבען סודות׳דיג געצאנקט און איינגעהילט דאס גאַנצע שטיבעל אין א פער׳חלומ׳טע ציטערניש.

דער עולם האָט געגומען שלום און ר׳ דוד׳לס ווייבע גלאטיגע שפיץ פינ־גער האט אין יעדענס פער׳חושכ׳ט הארץ א שטרום ווארימע ליכטיגקייט אריינגעגאָסען.

אז ס׳איז גוט טאָג געווארען האט דער עולם אָבגעדאווענט, געטרינקען בראָנפען אויף התלהבות, זיך געזאָגט לחיים, פערבייסענדיג מיט א שעהן חסידיש מעשה׳לע און זיך אַרויסגע־לאזט אין שטעדטיל צו בצוואָרענען זיך מיט אכסניות. איז אין שטעדטיל געוואָרען היימליך, לעבעדיג, אשפע

כמה יעברון וכמה יבראון...

(א ביסעל ראש־השנה׳דיגע פילאָזאָפיע.)

מענשען ווערען געבוירען און שטאַר־בען פלוצלינג.

אז א מענש דאַרף געבוירען ווערען ריכט מען זיך און מ׳ווייסט, דאכט זיך, בעשט־מט די וואָך, דעם טאָג. אָבער אַלע מאָל רעכענט מען אויס נישט ריכטיג --- און דער מענש קומט אויף דער וועלט אהצר א ביסעלע פריהער, אָדער א קאַפּיטעלע שפעטער... אָבער קיינמאָל נישט אין דער צייט...

אומגעריכט, פלוצלינג ווערט א מענש געבוירען! און דערפאר איז יעדע גע־בורט אַן׳איבעראַשונג.

א מענש שטאַרבט פלוצלינג.

אז א מענש דאַרף שטאַרבען, ריכט מען זיך אויך און מ׳ווייס — אָבער דאָך קומט יעדעס מאָל דער טויט אומ־געריכט... שטענדיג אַ נישט־געבעטענער גאַסט...

מענשען זענען געוואלדיג הונגעריג נאָך לעבען, דאָס איז דער גרעסטער הונגער אויף דער וועלט... קיין זאַט איז גאר נישטא.

דער חלוק איז נאר: איינער איז הונגעריג אויף צעהנדליגער יאָהרען, אַן אנדערער אויף חדש׳ים און וואָכען; גאָר אַן׳אנדערער אויף טעג און דער סאָמע געפעהרליכסטער - אויף שטונ־דען און מינוטען.

מענשען זענען פערליבט אין לע־בען,

און ווי פערליבט אין לעבען ווילען זיי נישט וויסען קיין רעכנונג פון צייט — זיי איז גוט מיט יעדער איינגע־כאַפּטער מינוט און רגע...

און ווי פערליבטע איז פאַר זיי נישטא קיין צו שפעט, און ווי פערליבטע האָלטען זיי שטענדיג ערשט ביים אָנ־הויב, אפילו יוען ס׳קומט שוין אָן דער סוף...

מענשען ווערען געבוירען און שטאַר־בען פלוצלינג...

געפעלט מ״ר דוקא דער דאזיגער פלוצלינג, דער פון אונז אונאבהעני־גער ג ז ר פון געבורט און פער־לוירען געהן.

ווען אַ מענש וואָלט מען גערופען צום טויט ווי אין אַ געריכט דורך א „וואָזשנע" וואָלט זיך געוויס אָנגעהויבען אַ פראצעדור מיט אדוואָקאטען, מיט עקספערטיזעס... און צו וואָס? ווען דער אורטייל איז אלץ איינס שוין אונטער־געשריבען...

אַ מענש דאַרף שטאַרבען פלוצלינג — דאס מאכט זיין לעבען נישט זי־כער.

און נישט זיכער מיינט מען שעהנער, פּאָעטישער, געפליגעלטער.

און גוט איז אויך דאס, וואס אַ מענש טהוט נישט אָב אַלץ, וואָס ער קען אויף דער וועלט, פערענדיגט קיינמאָל נישט...

ווייל ווען אַ מענש וואָלט אַלץ אָב־געטוהן, וואָס ער האָט אין זינען, וואָלט די וועלט זיך געבאָדען נאָך מעהר אין שווייגערייען און געמיינ־הייטען...

אַ מענש טאָר נישט פערענדיגען,

איז אריינגעקומען אין יעדענס הויז, יוצר האָט זיך געמאכט א רעפּאַראַציע, ווער א געוועלבעל, און ווער אַ אכסניה אויף שלאָפען אַזוי, אז ס'איז נישט געווען איין הויז, וואו ס'זאָלען זיך נישט געפונען איבער א מנין חסידים. ערב ראש-השנה זענען אָנגעקומען די שפּעטסטע חסידים, די בינונים, מעהרסטענטהייל פון סוחרישען שטייגער, וואס האָבען זיך נישט געקענט צוליעב זייערע עסקים אוועקרייסען און זייער אָנקומען איז געווען אזוי פּערפּאַפּעט, ווי איינער, וואס יאָגט מיט דער גאנצער שוים, ער זאָל חלילה נישט פערשפּעטיגען אַ פּיקוח נפש. האט א גאַנצע טאָג דער מאַרק זיך געבראכען פון די פיעל אָנגעפאָהרענע פיהרלעך, וואס האבען פון זיך אויסגעשפּיגען הונדערטער חסידים, פון וועלכע ס'איז געוואָרען אין שטעדטיל א שטאַרקע ענגשאַפט.

עס איז צוגעפאלען די נאַכט פון נייעם יאָהר. דאָס קליינע בית מדרש איז געווען אַזוי געפּאַקט, אַז הונדערטער חסידים האבען נישט געקענט אריין און האבען אָנגעפּילט דעם חצר ביז צום פּאַרקאַן, דער איבערגעפּחדטער עולם אין שטריימלעך און לאנגע אטלעסענע קאַפּאָטעס מיט די לאַנגע פערוואַקסענע בערד האט אויסגעזעהן ווי א פערצייטישע אַרמעע אָנגעקליידעט אין אור-אַלטע העלמען, אַ אַרמעע, פון אַזעלכע גבורים, וואס ברויכען נישט קיין פייל און ספּיזען, נאָר מיט'ן בלויזען לייבען-געשריי קענען זיי איינגעהמען גאַנצע מדינות...

אַז מ'האָט זיך געשטעלט דאַוונען מעריב און ר' יאָסעלע אַמשינאָווער האָט געזאָגט דעם „שאו שערים ראשיכם", האָט זיך זיין זיס קול געוויעגט ווי א זילבערנער פלייט-סיגנאַל, וואס בעט זיך ביים שונא, וועלכער שטעהט אויף די טויערן פון פעסטונג. אַז ער זאָל זיך אונטערגעבען, און אז דער עולם האָט עס איבערגע חזרט האָט א דינער געטוהן א ים קולות און ס'האָט זיך געדאַכטען ווי דאס פעסטונג ווערט געשטורעמט און איינגענומען פון די לעגענדאַרישע מויל-גבורים. צו מאָרגענס בעת תקיעת שופר איז דער עולם געוואָרען זעהר אונרוהיג, מ'האָט געזעהן, ווי ר' דוד'ל איז עפּעס סגור ומסוגר אין זיין שטיבעל, מהוט גאַרנישט צוויסען, ווי זיין מנהג, אז מ'זאָל זיך גרייטען צו תקיעת שופר. דער עולם שטעהט אין קיטלעך, איינגעהילט ביז אין דער העלפט אין טליתים און קוקט כסדר צום רבינס שטיבעל, פון וואנען חיים משמש געהט אַלץ אינאיינעם אַריין און ארויס מיט א פערזאָרגט פּנים און זאָגט גאַרנישט. פלוצלינג האָט זיך ר' דוד'ל בעוויזען אויפן חצר אינגאנצען איינגעטוליעט אין זיידענעם חאַלאַט אזוי, אַז מ'האָט אפילו ס'פּנים נישט ארויסגעזעהן און מיט לויפענדע טריט געגאַנגען און בעגלייטונג פון ביידע שמשים און דער שאַרפע פּויטע אין דער מקוה אריין, האָט מען געמיינט שוין, אַז אָט, אָט קומט דער רבי צוריק און מ'שטעלט זיך דאַוונען מוסף. איז אָבער אוועק אַ שעה, צוויי, דריי, און מ'זעהט נישט, האָט זיך דער עולם נישט אזוי גע'חידוש'ט. מחמת ר' דוד'ל איז אליין געווען בעל תוקע, האָט מען זיך משער געווען, אז מסתמא ליגט אין די מקוואות א טיעפער סוד, נור שטאַרק אונרוהיג איז ערשט דער עולם געוואָרען ווען ר' דוד'ל האָט זיך אומגעקעהרט אין א שניידענע שטילקייט האָט ארומגענומען דעם גאַנצען פּלאַץ פון חדר. אויפ'ן באַלעמער איז געשטאַנען ר' דוד'ל בלאַס ווי קרייד מיטן שופר אין האַנד, האָט שוין גענומען דעה שופר צום מויל און דער בעל מקרא האט שוין אויסגעזאָגט: — תקיעה, האָט ר' דוד'ל זיך אומגעקוקט פון אַלע זייטען, ווי ער וואָלט עמיצען געזוכט, אוועקגענומען דעם שופר פון מויל, פערוואָרפען דעם טלית איבער'ן קאָפּ און זיך צושאָקעלט מיט אַזאַ ברען, אַז דער עולם איז דערציטערט געוואָרען, אַלץ האָט געשוויגען און איינער האָט דעם צווייטען אָנגעקוקט. א פּאָר מאָל האָט דער בעל מקרא אויסגעזאָגט: תקיעה — און ר' דוד'ל האט שוין געוואָלט בלאָזען, אָבער אין מיטען איז עפּיס געשעהן, און דער שופר איז ארויסגעפאלען פון ר' דוד'לס מויל, איז די שטילקייט געוואָרען אימה'דיג, דער עולם אין די ווייסע טליתים האָט אויסגעזעהן ווי מתים, וואָס זענען פון די קברים אויפגעשטאַנען און זענען מתפּלל מיט אַ מתים-שטילקייט. מיט א מאָל איז דער טלית אַראָבגעפאלען פון ר' דוד'לס פּנים, וואס איז פון דער פריהערדיגער בלאַסקייט פּלוצלינג אָנגעצינדען געוואָרען אין אַ העליש פייער. ר' דוד'ל איז געווען צעקאָכט, זיך געמאַכט קוראַזש און אָנגעהויבען בלאָזען, האָבען זיך אָבער די תקיעות כסדר פּערהאַקט, אַזוי, אַז ר' דוד'ל האט כסדר געמוזט איבערבלאָזען, האָט שוין דער עולם געזעהן בחוש, אַז דאָס איז דעם שטנ'ס ארביים און הונדערטער הערצער האָבען א צאַפּעל געטוהן.

מ'האָט אָבגעדאַוונט, ביים טיש האָט ר' דוד'ל גאָרנישט געזאָגט קיין תורה. געשוויגען אין א טיעפען אומעט. איז דער עולם געוואָרען זעהר מרה'שחורה'דיג, פערשטאַנען, אַז דער רבי ר' דוד'ל זעהט עפּעס. איז ביים טיש שטיל געוואָרען, קיינער האָט נישט געוואָגט קיין וואָרט צו זינגען, פּלוצלינג איז די שטילקייט איבערגעריסען געוואָרען פון אַ געשריי, וואס איז אריינגעפאלען אין בית מדרש'ל אריין, אַז דער פּאַכטער פון צווייטען דאָרף, וואס איז געקומען צו ר' דוד'לען צוגלייך מיט אלע חסידים אויף יום-טוב איז דערטרינקען געוואָרען אין טייך נאָכ'ן שטעדטיל, בעת ער האָט זיך גע'טובל'ט פאר די תקיעות איז ר' דוד'ל אויפגעשפּרינגען, זיין פּנים האָט זיך אויסגעצויגען אין א מאָטע איבערגעשראָקענע בלאַסקייט און ער האָט א געשריי געטוהן: —

— ער האָט איהם געפּאַקט. קומט יודען מ'וועט געהן צו תשליך — איז ר' דוד'ל אוועק מיט'ן גאַנצען עולם צום טייך, אויף וועלכען ס'איז געשוויימען דער גוף פון פּאַכטער, האָט זיך ר' דוד'ל שטאַרק צעוויינט און אויסגערופען: — אויב אזוי וויל איך אויך נישט לעבען, אויב דער שטן האָט מנצח געווען אזא איינעם פון די ל"ו, איז שוין נישט גוט — איז דער עולם צוריקגעגאַנגען און אויסגעווייקט דעם גאַנצען וועג מיט טרערען.

אויף צומאָרגענס איז שוין ר' דוד'ל מעהר נישט געווען קיין בעל תוקע, איז געפאַלען צו-בעט און נאָך אין איינגענעם יאָהר נסתלק געוואָרען.

אַז ס'זענען דערנאָך גזור געוואָרען אויף יודען גזירות איז נישט געווען ווער, וואָס זאָל זיין בכוח זיי אויפצוהאַלטען, דאַמאָלס האָט שוין דער עולם געוואוסט און פערשטאַנען, וואָס עס איז פאָרגעקומען ביי די תקיעות.

ווייל ענדיגען מיינט אויפעסען אַלץ און נישט איבערלאָזען גאָרנישט פאַר די צוקונפטיגע דורות...

שטאַרבען מענשען מיט נישט דערזאָגטע ווערטער און פערדינטע מעשים...

אַ פּאָעט מיט אַ נישט פערענדיגט ליד.

אַ געדיכטען-שרייבער — מיט אַ נישט פערענדיגטען גראַם.

אַ ראָמאַניסט — מיט אַ נישט פערענדיגטע קאַפּיטעל.

א רעדנער — מיט אַ נישט געהאַלטענער רעדע.

א זשורנאַליסט — מיט א נישט פערענדיגטען צייטונגס-אויסשניט...

אַ פּאַרטיי מאַן — מיט אַ נישט דערזאָגטער ווידוי...

אַ הומאָריסט — מיט א נישט אַרויסגעזאָגטען וויץ.

אַ סוחר און באַנקיר — מיט אַ נישט פערענדיגטען באַנקראָט.

עס איז בעסער אַזוי...

ווייל — זאָל די וועלט מיינען, זאָל זיך די וועלט דאַכטען, זאָל די וועלט האבען אילוזיע, אז דער און דער פּאָעט אָדער דיכטער וואָלט, ווען ער וואָלט געלעבט, געקענט ווערען גרעסער, ווי ער איז און אַזוי אויך דער רעדנער, ראָמאַניסט, זשורנאַליסט, הומאָריסט, פּאַרטיי מאַן, סוחר און באַנקיר.

אַ מענש לאָזט איבער נאָך זיך סיי ווי סיי אזוי ווינציג און צו וואָס פערענדיגען?..

— — — — — — — — — —

לעבען זאָל דעריבער דער אומגעריכטער ג ז ר און פּלוצלינגען אָנקומען פון לעבען און טויט. ווי אין מחזור שטעהט:

„כמה יעברון וכמה יבראון!.."

ב.

דר" מ. ראַבינזאָן. (ירושלים)

תשובה מיט א תכלית.

(ימים נוראים - געדאַנקען.)

(ספּעציעל צום „ראַדאָמער-קעלצער לעבען".)

אין גרוי-מידען הערבסט פערענדיגען מענש און נאַטור זייער יעהרליכען בילאַנס, און הויבען אויף צום אָנגעלאָדענעם הימעל בליקען פון חשבון-הנפש. דער פער'כשוף'טער און פער'וואָגעלטער בן—מלך הערט א סיגנאַל פון שופר, שטעלט זיך אָפּ אַ ווייַלע אין געלויף פון זיין פערהאַוועטען לעבען און דערמאַנט זיך, ווער ער איז אַמאָל געווען און צו וואס ער איז איצט געקומען. אַלטע שוהלען, געפּאַקט מיט ריינע מלכות'דיגע יודען און מיט

העלער ליכט, רוישען ווי א געוויסער, וואס איז ארויס פון ברעגען, און אין דער חמארער תשובת-לופט טראגט זיך א הארציג געבעט: „קעהר אונז צו דיר, גאטעניו, און מיר קעהרען זיך אום, בעניי אונזערע טעג ווי אמאל"!

בענייען דאס הארץ און בענייען די פערגאנגענהייט — דאס זענען די צוויי פרומע פערלאנגען פון „ימים-נוראים". און ביירע זענען ענג פערקניפט צוזאמען. קען דען א שטיף—קינד אין דער פרעמד זיין גוט און פרום? קען דען א יוד ארויס ריין און הייליג פון גלות?— טאג־טעגליך האט, ביטערע לופט־פרנסה, ברויט געמישט מיט גאל און טרעהרען. איינגעבויגען דער קאפ, פערקימערט דאס הארץ, און דאס געוויסען מאכט פשרות פון עקזיסטענץ. נישט אומזיסט זאגט א תלמודיש ווערטל, אז גאט אין הארצען קען האבען נאר א יוד, וואס זיצט אין ארץ ישראל.

פערלירענדיג זיין נאציאנאלע הייס, איז דאס יודישע פאלק ארויס אויף א שווערען וועג פון נסיונות און געצוואונגענע זינד. אויף שנאה איז נישט לייכט צו ענטפערען מיט ליעבע, און גויש איז א שלעכטער לעהרער פון מדות. און אזוי קייקלען זיך יאהרען און דורות, און צייטען פון שטרויכלונג און תשובה דרעהען זיך און וועקסלען אהן א סוף ווי א קרייז פון טעג און נעכט. וואו איז די ענדע פון אט דעם צויבער-קרייז? ווען וועט ענדליך דער פער'פשופ'טער בן-מלך אויפהערען צו בייטען בגדי-מלוכה אויף שלעפער—שמאטעס? פערבעסערט זיך דען אונזער יעהרליכער באלאנס? קומען מיר דען וואס וייפער נעהנטער צו אונזער ציעל? יא און ניין. א געטליכער פינגער ווינקט אונז די לעצטע יאהרען און ווייזט אונז אויף א ברייטען ליכטיגען וועג, וואס פיהרט צוריק א היים צו אונזער גלענצענדער פערגאנגענהייט. דאס וואס מיר און אונזערע עלטערען האבען נישט געוואגט צו חלומ'ען – איז געווארען א ווירקליכקייט. מיר האבען געוואונען דעם משפט מיט די פעלקער, וואס ציהט זיך שוין נייגצעהן הונדערט יאהר. וועלט-מלוכות האבען אנערקענט אונזער רעכט אויף נאציאנאליטעט און אויף אונזער אלטער נחלה אין מזרח. מ'האט אונז ארויסגעגעבען א דאקומענט אויף נאציאנאלע פערזענליכקייט, און געעפענט פאר אונז די טויערען פון אונזער נאציאנאלער היים. ווען טויזענטער וואגעל - יאהרען וואלטען נישט פערטעמפט אונזערע געפיהלען, וואלט אזא וואונדערליך געשעהעניש אונז געדארפט ברענגען צו דער הזכ־סמער התפעלות און וואלט געדארפט בענייען תיכף אונזערע יוגענד-כחות. דער לאנגער גלות האט אונז אבער שטארק פאראליזירט און נאר לאנגזאם, זעהר לאנגזאם, הויבען מיר זיך אן צו בערעכענען און בעגרייפען וואס דא איז פארגעקומען. אגב, זענען מיר, ווי דאס רוב מענשען, קורצזיכטיג און פערגעסליך. ווען מ'וואלט יעדער יודען פרעגען א יאהר צעהן צוריק, וואס וואלט ער געבען, אז מ'זאל ארץ-ישראל „עפענטליך רעכטליך" ערקלערען אלס א נאציאנאלע היים פארן יודישען פאלק – וואלט ער געוויס ענטפערען: א האלבען אייגענס און א האלבען לעבען! די טבע פון א חולה איז אבער צו פערשפרעכען אלע גוטע נדרים ונדבות בעת ער ליגט אין קראנקען בעט, און ווי נאר ער שטעלט זיך אויף געזונטע פיס פליהט אלץ ארויס פון זכרון...

אלע הייליגע וואונשען און די בעסטע ספערשפרעכונגען, וואס אונזער הארץ האט געטראגען טויזענד יאהרען סאר ארץ-ישראל, האבען זיך סלוצים ווי אויסגעוועפט נאך דער גוטער בשורת פון באלפור'ס דעקלאראציע. מיר שטעהען שוין ברוך השם אויף די פיס — און די זאך וועט געהן אליין. מיר האבען נאך געמאכט די קלענסטע אנשטרענגונג צו רעמאנטירען אונזער אלטע ירושה, וואס דאס פעלקער-רעכט האט צונז צוריקגעגעבען. לייט געהען אין מלחמות און זענען זיך מוסר-נפש, כדי איינצופונדעווען א שטיקעל אייגען ווינקעלע. און מיר, א פאלק, וואס איז געוועהנט צו נסים, לעבען נאר אויפ'ן קרעדיט פון וואונדער. גאנליגע צדיקים פון גלות-בבל און השמונאים-צייט האבען געארבייט און געקעמפט מיט לייב און לעבען, בדי ערווערבען זיך א נאציאנאלע היים — און מיר זיצען ביי גאט און ווארט אויף גרייטע קעסט. איז דאס נישט א בייזער וויץ. ווען זיבעצעהן מיליאן יודען האבען דאס פאריגע יאהר געגעבען אויף אויסקויפען די ערד פון ארץ-ישראל א פערטעל מיליאן פונט שטערלינג? מאכט עס דען נישט אויס אנדערהאלבען גראש אויף א נפש? תירוצים פון קריזיס און דאס גלייכען ענטפערט מען, ווי בעקאנט, נאר א קבצן און א צדקה פושקע — אבער נישט זיך אליין.

ווען די פראגע וועגען בעזארגען זיך א נאציאנאלע צוקונפט און א זיכערע היים וואלט געווען א ווירקליכע לעבענס פראגע פאר יעדער יודען — וואלט שוין די ערד פון ארץ-ישראל לאנג געווארען אויפגעקויפט, און א האלבער מיליאן יודען וואלטען שוין אויף איהר פעסט געזעסען.

פ'קומען אן די תשובה טעג, פרומע אויגען טריפען, דאס יודישע הארץ ווערט ווייך און גוט — און דער פערשטאנד שלאפט. נאך יעדער יעהרליכען באלאנס, וואס ברענגט אונז אלץ גרעסערע דעפיציטען, דארף מען איין מאל פאר אלע מאל ראס געשעפט רעארגאניזירען און לאזען אויף נייע רעלסען. מיר מוזען זיך בעזארגען מיט א שטיקעל תכלית, כדי אונזער לעבען אין צוקונפט זאל ווירקליך ווערען בעסער, עהרליכער און ריינער. חרטה אויף עבר איז ווייניג, פ'מוז קומען נאך איהר א קבלה אויף להבא. יודען מוזען אנשטרענגען אלע כחות האטש כדי דערגרייכען צו א ערליך בכבוד'דיג לעבען אויף זייער אייגענער ערד. יעדער דור מוז אפלייגען זיינע מותרות אין נאציאנאלען אוצר, כדי אונזערע קינדער זאלען ענדליך קענען לעבען פראנק און פריי מיט א כשר'ער נשמה. די אביעקטיווע מעגליכקייט איז געגעבען — איצט איז די רייהע פאר אונזערע בעלי-תשובה אויפצופוהן עפ'ס ממשות'דיגעס.

די שענע ארץ ישראל ליגט פוסט און וויסט זייט טויזענדטער יאהרען און קלויבט אין איהרע טיפעניששען פרוכטבארקייט פאר איהרע צעזייטע קינדער, וואס לאזען זיך בעטען. יעדעס שטיקעלע ערד, וואס ווערט בעארבייט, פילט אן די מערק מיט כל-טוב און מ'קען גאר נישט משער זיין, וואס פאר א געבענטשטען דאס פערלאזענע לאנד וואלט געבען, ווען מ'וואלט עס ווי געהעריג קולטיווירט. ליידער, ליגען אבער די גרינע אינזעלען אין אים פון וויסטעניש, וואס טויזענטער יאהרען בארבארישע געשיכטע האט געלאזען הינטער זיך, די הייליגע ערד פייניגט זיך אויף דער זון אוןווארט אויף א תיקון. פרומע הערצער און עהרליכע הענד קענען זי פון דעם גיהנם אויסלייזען און מאכען פאר א גן-עדן...

אמת'ע בעלי-תשובה וועלען דארט לעבען און מצליח זיין...

■■■■■■

וואס הערט זיך אין ראדאם.

וואס ערקלערט דער דאקטאר פון „ווידזיאל-זדראוויא" ה' פאקאווסקי?

ווי די לעזער געדענקען, זענען מיר פאר צוויי וואכען שארף ארויסגעטרעטען, אין אונזער צייטונג געגען דעם נייעס, דורכן מאגיסטראט אנגאזשירטען דאקטאר אין ווידזיאל זדראוויא, ה' פאקאווסקי, אויף וועלכען ס'זענען געפאלען אנקלאגעס, אז ער אונטערשרייבט ביים ערטיילען מעדיצינישע הילף צווישען יודישע קראנקע און נישט-יודישע, מאכענדיג די ערשטע שיקאנעס ביים אונטערשרייבען די רעצעפטען. אויפ'ן גרונד פון אזעלכע בעשולדיגונגען האבען מיר די ערשטע אויפגעהויבען א פראטעסט-שטימע נעגען אזא האנדלונג און עס מיטטיילענדיג תיכף פאר דער גאנצער יודישער עפענטליכקייט אין ראדאם, האבען מיר בעוויזען דאס אונזער פראטעסט האט זעהר געשפיעלט א שטארקען אפקלאנג אין די מאגיסטראט-קרייזען.

דער ה' פאקאווסקי, דערוויסענדיג זיך, אז די היגע יודישע פרעסע איז געגען איהם ארויס מיט א שארפען ארטיקעל, אטאקירענדיג איהם פאר זיין אוגטאקטישע האנדלונג אין בעצוג צו די יודישע פאציענטען, האט געבעטען א אינטערוויאו מיט די פארשטעהער פון אונזער צייטונג, פאר וועלכע ער האט זיך בעמיהט ריינצוואשען פון די איהם געמאכטע פארווארפען. ער האט קודם כל, ערקלערט, אז דערין, וואס דער יודישער דאקטאר ה' לעווין, איז פון זיין פאסטען אין מאגיסטראט בעפרייט געווארען, איז ער לגמרי נישט שולדיג. דער מאגיסטראט האט איהם אויפ'ן פאסטען איינגעלאדענט איז ער געקומען. ווייטער האט ער אבגעלייקענט אז ער זאל האבען א ספעציעלען טענדענץ צו טראקטירען די יודישע פאציענטען ערגער ווי די נישט יודישע. דעם פאל מיט דעם יודישען קראנקען אויף האלדזשמערקולאז האט ד"ר פאקאווסקי ערקלערט דערמיט, וואס ווילענדיג איינשפארען דעם מאגיסטראט די צו גרויסע אויסגאבען פאר די רעצעפטען, טוישט ער אויס די הייל-פראדוקטען פאר ביליגערע, וועלכע האבען אבער אויך די זעלבע ווירקונג.

ה' פאקאווסקי פערזיכערט, אז ער האט דעם דאזיגען יודען נישט פנטזאגט אונטערצושרייבען די רעצעפטען, ער האט בלויז, אלס האלז-דאקטאר און ספעציאליסט פון דער זעלבער קרענק, וואס דעם יור'ס, אויסגעטוישט די רעצעפטען פון 16 זל. אויף 6 זל. ער טהוט דאס דערפאר, ווייל דער מאגיסטראט-בודזשעט אויף די הוצאות פון די רעצעפטען איז זעהר א שוואכער און ער מוז קאמבינירען אזוי, אז ער זאל קאנען אלע פאציענטען אונטערשרייבען זייערע רעצעפטען.

גלייכצייטיג האט ד"ר פאקאווסקי באמערקט, דאס ער איז א ליבעראלער און אז ער האט זאגאר פיל קאלעגען צווישען די יודישע סטודענטען, וועלכע האבען איבער איהם די בעסטע מיינונג.

אויף די ערקלערונגען פון ה' פאקאווסקי האבען מיר געצנטפערט, אז אונזער בעשולדיגונג'ס ארטיקעל געגען איהם האבען מיר געדרוקט אויפ'ן סמך פון בעגלויבטע ידיעות און אז אין פאל, ווען ער וועט זיי געריכטליך ארויספאדערען.. וועלען מיר די קיומלען אנווייזען.

ד"ר פאקאווסקי האט געגעבען צו פערשטעהן, אז איהם איז נישט געלעגען, ער זאל געגען דעם פערפיהרען א פראצעס און אז פאר איהם זענען גענוגענד די, פאר אונז געגעבענע, ערקלערונגען.

אויף ווי ווייט די ערקלערונגען שטימען מיט דעם אמת, וועט בעווייזען זיין ווייזערדיגע בעציהונג צו די יודישע פאציענטען. מיר גיבען נאר איבער דאס, וואס ער האט פאר אונז ערקלערט.

די יודישע גימנאזיעס בעמיהען זיך צו פערבילליגערען דעם שכר-למוד.

די פערוואלטונג פון ביידע גימנאזיעס „חובבי דעת", שטעהענדיג אויף דעם שטאנדפונקט, אז די שולען זענען געזעלשאפטליכע און ווילענדיג געבען א מעלשטענדיגע מעגליכקייט די ברייטערע מאסען צו־שיקען די קינדער אין גימנאזיום — האט בעשלאסען אויף דער לעצטער זיצונג, צו בעפרייען אלע קינדער פון איינשרייבונג'ס געלד (וואס האט זיך ביז יעצט פראקטיצירט).

א.) עלטערען, וועלכע האבען קינדער אין די שולען, וועלען געניסען א רעדוקציע פון 20% שכר־למוד פאר דעם צווייטע קינד; פאר דאס דריטע קינד 50%; ב) אין פאל, ווען די עלטערען וועלען האבען אין דער שולע 4 קינדער, וועט דאס פיערטע קינד זיין פולשטענדיג פריי פון שכר-למוד.

* * *

די דירעקציע פון די גימנאזיעס „חובבי דעת" אין ראדאם מאכט בעקאנט, דאס אויף דעם סמך פונ'ם פערארדנונג פון קוראטאריום פון 26/VIII № 206, וועלען זיך די למודים אנהויבען מיטוואך דעם 15/9 ד. י. 8 א זייגער פריה. צוליב דעם איז דער טערמין פון איינשרייבונג פערלענגערט געווארען ביז דעם 12/9 8 א זייגער פריה. איינשרייבונגען נעמט אן די קאנצעלאריע טעגליך (אויסער שבתים און יו"ט.) פון 10 ביז 1 א זייגער.

גמילת־חסד־קאסע ביי דער גמינע אויסגעגעבען הלוואות אויף א סומע פון 16,000 זלאטעס.

די גמילת חסדים-קאסע, וואס איז ערשט נישט לאנג געשאפען געווארען ביי דער גמינע, ווייזט ארויס א גוטען ווילען צו פערנעמען א ארט אלס א נוצליכע אינסטיטוציע אין שטאדט. דער קאפיטאל זארגט דערפאר, אז זיין טהעטיגקייט זאל וואס מעהר אויסגעברייטערט ווערען און ברענגען פרוכטבארע נוצען פאר די פיל בעדערפטיגע וואס אפילו אין קליינע הלוואות, נויטיגען זיי זיך זעהר שטארק.

אויף דריי זיצונגען, וואס דער קאמיטעט האט אבגעהאלטען אין משך פון די לעצטע צוויי וואכען זענען בעטראכט געווארען בערך 320 דעקלאראציעס. פון זיי איז בעשטימט געווארען הלוואות פאר 277 פערזאהן לויט פאלגענדע סכומים:

פאר 6	דעקלאראנטען	יעדען צו 30 זל.
„ 21	„	„ 40 „
„ 99	„	„ 50 „
„ 96	„	„ 60 „
„ 47	„	„ 75 „
„ 9	„	„ 100 „

אלס דער גרונד—קאפיטאל פון דער קאסע זענען די 1500 דאלאר, וואס איז געקומען אויף דעם צוועק פון אמעריקא. א חוץ דעם ציילט די קאסע ביז 150 מיטגלידער, וואס צאהלען איין חודש-געלד. די צאהל איז אבער א צו-קליינע און עס וואלט דעריבער זעהר געוואונשען געווען, אז די היגע יודישע בעפעלקערונג זאל זיך וואריי מער פעראינטערעסירען מיט דער גמ"ח-קאסע און אהן אויסנאהם פון קלאס און שטאנד, זאל זיך יעדער פערשרייבען אלס מיטגליד, כדי אזוי נאך ערמעגליכען דעם קאמיטעט ארויסצוגעבען גרעסערע הלוואות.

ה' קעסטענבערג זוכט - און זכותים ביי חשוב'ע פערזענליכקייטען.

אין יאהר 1920 בשעת דער באלשעוויסטישער אינוואזיע אין פוילען, האט דער יודישער איינוואהנער אין באראנאוויטש ה' זאקהיים, זיך קונה שם געווען און פאר זיינע פאטריאטישע מעשים לטובת פוילען נושא חן געווען ביים מארשאל פילסודסקי'ן און נאך אנדערע הויכע רעגירונג'ס—פערשטעהער.

ה' קעסטענבערג, דערוויסענדיג זיך פון דער דאזיגער חשיבות פון ה' זאקהיים אין די רעגירונג'ס ספערען, האט זיך לעצטענס משתדל געווען צו פועל'ען ביים ה' זאקהיים, ער זאל איהם טוהן א טובה צו זיין רבנות אין די נויטיגע רעגירונג'ס אינסטאנצען.

ווי מען גיעט אונז איבער, זאל ה' זאקהיים האבען אנגענומען די בקשה פון ה' קעסטענבערג און אז ער איז די פאריגע וואך געווען מיט ה' קעסטענבערג ביים ה' וואיעוואדע אין קעלץ.

דער סעקרעטאר פון דער יודישער גמינע פערפליכטען נישט די אקולניקעס פון דער מאכט.

אזוי ערקלערט דער ה' לייביש מענדיל

זילבערשטיין אין זיין רעקורס צו

דער סטאראסטווא.

דער ה' ל. מ. זילבערשטיין האט די טעג דערלאנגט צוויי רעקורסען געגען דער היגער יודישער גמינע. אין איין רעקורס איז ה' זילבערשטיין דאנגען, וואס מען מאהנט ביי איהם 2 זל. מיט 40 גראשען פאר עטאטשטייער פון פאריגען יאהר און אין צווייטען רעקורס פרענט ער פארוואס מ'האט איהם היינטיגעס יאהר נישט געשעצט קיין עטאט. א חוץ דעם פערו־פט ער זיך אין איינעם פון די צוויי רעקורסען אויף דעם פאקט, דאס זייענדיג אין גמינע קאנצעלאריע, האט איהם דער סעקרעטער ה' ל. רובינליכט אין א גרשארפען ערקלערט צווישען אנדערעס, אז פאר איהם, זענען נישט פערפליכטעט די אקולניקעס פון דער מאכט.

די קהלה־פערוואלטונג האט בעשלאסען דעם ענין איבערצוגעבען צו דעם פראקוראטאר, כדי צוציהען דעם ה' זילבערשטיין צו פעראנטווארטליכקייט פאר פאלש בעשולדיגען דעם גמינע סעקרעטאר פאר דער מאכט.

אויסבעסערונג.

אין נאטיץ וועגן דער מחלוקה ארום דער ישיבה פון פאריגע וואך, איז על פי טעות איבערגעגעבען געווען. אז דער שוחט שמריהו האט ביי דער מיטהילף פון קצבים איינגעבראכט אין דער ישיבה צוויי נייע מלמדים.. ווי דער קצבים פעראיין מעלדעט, האבען די קצבים קיין שייכות און אויך קיין שום אנטייל גענומען אין דערמאנטען קאנפליקט.

ר ע ד.

מערדערליך צושלאגען א יודישען ספארט-שפילער אויפן מעטש מכבי—ר. ק. ס.

ראדאמער יודישע ספארט-קלובען דארפען פאדערען שטרענג צו בעשטראפען דעם אנפאלער.

(ל—ק) פאר צוויי וואכען האט „מכבי" געשפילט א פריינדשאפט'ס מעטש מיט ן הינען שטארקען פוילישען קלוב ר. ק. ס.

טראץ דעם, וואס דער „מכבי" שטעהט אויפ'ן דריטען ארט אין קלאס „צ", איז איהם דאך געלונגען צו בעזיגען דעם מייסטער פון קלאס „ב", ר. ק. ס. מיט 3 גענען 1 און אזוי ארום זיך רעוואנזשירט פאר דער לעצטער גרויסער מפלה, וואס ער האט גהאט פון די „טשארני".

די ר. ק. ס.־שפילער האט, ווייזט אויס, שטארק פערדראסען די העזה פון די „מכבי" צו געווינען ביי זיי א מעטש און ביים ארויסגאנג האט דער קריסטליכער שפילער בוקאווסקי, דערלאנגט דעם יודישען שפילער זוויקעלסקי אזא שטארקען קלאפ אין קאפ מיט א אייזערנער שטאנג, אז דער לעצטער איז געבליבען ליגען א פער'חלש'טער אין א קאלוזשע בלוט.

דעם פערוואונדעטען האט ערטיילט די ערשטע הילף דער פעלטשער בורסקי.

דער שלעגער איז אבגעפיהרט געווארען אין קאמיסאריאט אריין, וואו מ'איז געוועזן איהם צוזאמענצושטעלט געווארען א פראטאקאל.

מ'וואלט כדאי געווען אז די היגע יודישע ספארט קלובען זאלען דערויף ווי געהעריג רעאגירען.

* * *

די פערוואלטונג פון „מכבי" ווענדענדיג תיכף פראטעסטירען געגען דער כוליגאנישער אנפאלונג פון ר. ק. ס.־שפילער, האט צוגעשיקט א בריעף צו דער „בר-כוכבא" - פערוואלטונג, מיט

דער ביטע, אַז די „בר—כוכבא“, זאָל אלס פּריוואטעס נישט שפּילען, מיט׳ן קלוב ר. ק. ס. דעם מעטש, וועלכען זיי האָבען צימארגענס, זונטאָג, גע־דאַרפט שפּילען. דער מעטש איז דאך פארגעקומען.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט, ערקלערט אונז די פערוואלטונג פון „בר־כוכבא“, אַז זי איז טארעלט מיט דער גאַנ־צער שאַרפקייט די ברוטאַלע האַנדלונג פונ׳ם ר. ק. ס. שפּילער, דאס נישט שפּלין, אבער, דעם מעטש איז גע־וועזן פערבינדען מיט 50 זל., וועלכען זיי וואלטען געמוזט אומקערען דער ר. ק. ס., פאר די הוצאות, טראָץ דעם, קומען די זיצונגען פון דער פערוואַל־טונג פאר דינסטאָג, און דעריבער האָט דער בריף נישט געקענט בעטראַכט ווערען דורך דער פערוואַלטונג.

ר. ק. ס. – בר־כוכבא 1:3

אמעטש מיט ר. ק. ס. האָט אויך צומאָרגענס זונטאָג געשפּילט דער ספּאָרט—קלוב „בר—כוכבא“, וועלכער האָט זיך געענדיגט מיט א נצחון פון ר. ק. ס. 3 געגען 1.

ס׳איז כדאי צו בעמערקען, אַז די „בר—כוכבא“ איז אַרויסגעטרעטען מיט 5 רעזערוו שפּילער, בשעת ר. ק ס. איז אַרויסגעטרעטען מיט׳ן פולען צוזאַ־מענשטעל פון דער ערשטער סעקציע.

בר־כוכבא—ראדאמיאנקא II 1:4 (0:2)

היינטיגען שבת האָבען די אויבענ־דערמאנטע צוויי מאנשאַפטען געשפּילט א פינאַל־מעטש, וועגען מייסטערשאפט אין קלאַס „צ“, וועלכער האָט זיך גע־ענדיגט מיט א גלענצענדען נצחון פון „בר־כוכבא“, 4 געגען 1.

דער דאזיגער מעטש איז נאך נישט קיין ענטגילטיגער, ווייל קומענדען שבת דעם 11 טען ה. ח. שפּילען די דאזיגע צוויי קלובען א רעוואַנזש מעטש און דער זיגער בלייבט ענטגילטיג מייסטער פון קלאַס „צ“ פון ראדאמער אונטערקרייז און וועט קעמפפען מיט׳ן ווארשאווער מייסטער פון קלאַס „צ“, וועגען איבערגעהן אין „ב“.

אויסשטעלונג פון לאַנד אינדוסטריע

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט, וואָס דעם 15־טען ה. ח. ווערט אין טעאַטער „ראזמאיטאשטשי“ געעפענט די לעבעדיגע אויסשטעלונג פון פּרובען און מוסטערן פון דער לאנד־אינדוסטריע, ווערען אַלע קאמיטעט מיטגלידער גע־בעטען אויף א זיצונג אין זעלבען לא־קאל דעם 10 ה. ח. 7 אויענר.

Salon Fryzjerski
H. DĄBKA
RADOM, Lubelska 25.
Urządzony z całym komfortem i gruntownie odnowiony
POLECA SIĘ SZ. PUBLICZNOŚCI.
Specjalny gabinet dla PAŃ
z osobnem wejściem i osobną poczekalnią.
Obsługa pierwszorzędna.
Uwaga: Wielki wybór artykułów **sportowych, kosmetycznych i galanterja.**

א כתיבה טובה
וואונשען מיר אלע אונזערע בעקאנטע, חברים פריינד און דעם גאנצען יודישען טעאַטער־פובליקום אין ראדאָם.
אין נאָמען פון די הבימה־טרופע פון וואַרשאַווער ארטיסטען־פאראיין אין ראדאָם געשעפטס־פיהרער פ. לייכטער.

Kino Teatr „CORSO“ w Radomiu.
פון מאָנטאָג דעם 6 טען וושעשיען ווערט געשפּילט א ליבע־דראָמע אין 8 גרויסע אַקטען
KSIĄŻE PIĘŚCI
אנאַנס! אין קורצען אנאַנס!
ZABIŁEM דאָס בעריהמטע פראנצויזישע בילד

15 września 1926 w gmachu teatru „Rozmaitości“ w Radomiu
OTWARCIE WYSTAWY
PRZEMYSŁOWO-RZEMIEŚLNICZEJ
z udziałem **Ruchomej Wystawy Prób i Wzorów Przemysłu Krajowego**
pod protektoratem Ministerstwa Handlu i Przemysłu.
Wystawę zwiedzać można codziennie:
od godz. 10-ej rano do godz. 9-ej wiecz.
Bilety wstępu dla dorosłych po 1 zł.
dla młodzieży po 50 gr

DOKTÓR MEDYCYNY
N. Szenderowicz
choroby skórne i weneryczne
Naświetlania lampą kwarcową i Sollux'em
P o w r ó c i ł
Radom, ul. Piłsudskiego № 16 tel. 404.

כשר
פערלאַנגט אומעטום נור
„פאטאקאל“
„פאַטאקאל“ ווייל
איז די בעסטע און ביליגסטע
קאַקאָס־פוטער
כשר

צאָהן — ארצטין
ה. ראקאטש
ראדאָם, שעראָקא 7
איז צוריקגעקומען.

די ליקווידאַציע־קאָמיסיע פון די קאאפעראטיוו „זעלבסטהילף“
ביים האנטווערקער־קלוב מעלדעט, דאס דעם 19־טען ד. ח. 7 אין אווענד
וועט אין האנדווערקער־קלוב פארקומען
די אלגעמיינע פערזאמלונג
אויף וועלכע עס דאַרף בעשטעטיגט ווערען די ענטגילטיגע ליקווידאַציע פון די קאאפעראַטיוו.
די ליקווידאַציע־קאָמיסיע.

Dr. Med. Józef Tencer
Choroby płuc, gardła, nosa i uszu.
Szczepienie przeciw szkarlatynie
Radom, Piłsudskiego 14 I piętro.
przyjmuje od 9-10 r. i od 5-7 p. p.

Bank Spółdzielczo Kredytowy
w KOZIENICACH.
załatwia solidnie i szybko wszelkie inkaso na Kozienice za minimalną prowizję.

Kino „CZARY“ w Radomiu
Od dnia 7 września b. r.
Królowa ekranu—zjawiskowa piękność
WIERA CHOŁODNAJA
wraz z artystycznym zespołem światowej sławy teatru Stanisławskiego w Moskwie w ostatniej swej kreacji w przepięknym progr.
WIECZÓR CYGAŃSKICH ROMANSÓW
do wykonania śpiewów przybędzie specjalna artystka.

קעלצער אבטיילונג.

א חסידישער איידעם ארויסגעווארפען א מוטער פון 85 יאהר פון דער דירה.

אין הויז פון ה' משה וואסערמאן, (אלטע ווארשעווער) פערנעמט זייט לענגערע יאהרען א דירה פון 2 קליינע שטיבעלעך זיין שוויגער, וועלכער איז א זקנה פון 85 יאהר און דערצו בלינד.

מיט א געוויסע צייט צוריק האט דער אייגענטימער פון הויז איינגענעבען א עקספמיסיע און איהר געווינען. צוליעב דער אינטערווענץ פון בעקאנטע האט דער איידעם אויפגעהאלטען די עקסמיסיע. לעצטענס, אבער, האט שוין גארנישט געפועל'ט און אין מיטען חלעפן טאג האט דער קאמארניק ארויסגעשטעלט די זאכען פון דער בלינדער זקנה אויפ'ן הויף. דער הויף ווי אויך די גאס זענען געווען פיעל פון מענשען, וואס האבען זיך צוגעקוקט צו דער אכזריות'דיגער האנדלונג פון דעם איידעם און טאכטער בנוגע זייער מוטער.

א גאנצען טאג איז די אלטע אבגעלעגען אויפ'ן הויף און ערשט פארנאכט ווען רער פערזאמעלטער המון האט אנגענומען א דראהענדע שטעלונג צום בעל בית, האט דער לעצטער אויס מורא ענדליך ערלויבט צוריקאריינצוטראגען די זאכען. אויף ווי לאנג — ווייסט מען נישט.

פון דער מעדכען גימנאזיום פון פרוי וואלמאנאווא אין קעלץ.

אויף איינע פון די לעצטע זיצונגען פון דער שול-פערוואלטונג איז געגרינדעט געווארען א קאמיטעט פון ליבהאבער פון דער גימנאזיע.

דער קאמיטעט בעשטייט פון די עלטערען און פימפאטיקער און האט די אויפגאבע צו פראפאגאנדירען די שול-אידעע, צווישען דער יודישער געזעלשאפט.

קאמוניקאט
פון „קרן-היסוד" אין קעלץ.

די „קרן-היסוד"-צענטראלע אין ווארשא האט צוגעשיקט פאלגענדע „קרהי"-רעזאלוציעס, וועלכע זענען אנגענומען געווארען אויף דער זיצונג פון אקציאנס-קאמיטעט אין לאנדאן 22 יולי — 2-טען אויגוסט 1926.

1) דער אקציאנס-קאמיטעט פאדערט אויף אלע זיינע מיטגלידער און אויך אלע מיטגלידער פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין דער גאנצער וועלט, אז זיי זאלען אהן איבנאהם מיט דער גרעסטער ענערגיע און מיט דער אנשטרענגונג פון אלע כחות זיך שטעלען אין דינסט פון „קרן-היסוד".

די ציוניסטען מוזען דינען אלס מוסטער מיט זייער ארבייט און מיט זייער פערזענליכער בעשטייערונג.

2) דער אקציאנס קאמיטעט פאדערט אויף די עקזעקוטיווע, זי זאל דורכפיהרען אין לעבען דעם בעשלוס פון קאנגרעס לויט וועלכען א ציוניסט קען נישט פארנעהמען אנ'עהרען-אמט אין א ציוניסטישער ארגאניזאציע אדער אינסטיטוציע, אויב ער האט אין דער נויטיגער מאס נישט ערפיהלט זיין חוב פאר'ן „קרן-היסוד".

3) דער אקציאנס - קאמיטעט שיקט זיין גרוס און דריקט אויס זיין אנערקענונג אלע דעלעגירטע און עסקנים פון „קרן-חיסוד", וואס שאפען מיט זייער אונערמידליכער אפפערווילליגער ארבייט אונזער אויפבוי-פאנד פאר ארץ-ישראל — דעם „קרן-איסוד".

וועלכע אינסטיטוציעס ווערען סובסידירט דורך דער יודישער קהלה?

פאלגענדע אינסטיטוציעס ווערען סובסידירט דורך דער יודישער קהלה און זענען בעשטעטיגט דורכן ראט און פערוואלטונג אינם בודזשעט אויפן יאהר 1926.

אויף צו בויען א בית המדרש	1000 זל.
יודישע ביבליאטעק	250 „
חדר „יסודי תורה"	1000 „
„תלמוד תורה"	1500 „
„ישיבה"	800 „
האנדוועקער—פאלקס שולע	1000 „
חדר „מזרחי"	1000 „
„תחכמוני" (ווארשא)	300 „
„מתיבתא" (ווארשא)	300 „
האנדווערקער שולע	1000 „
יודישע מענער-גימנאזיום	2500 „
„קרן-קימת"	250 „
„קרן-היסוד"	500 „
„לינת-הצדק"	750 „
„תומכי עניים"	400 „
ר' מאיר בעל-הנס רמב'ן)	100 „
קימפעטארען-פעראיין	200 „
די צענטראל ביבליאטעק אין ווארשא ביי דער טלאמאצקער סינאגאגע	300 „
אויף אנ'עירוב, אין שטאדט	500 „
פארן פערבאנד פונם מלוכה'שען לויט פערטיידיגונג	200 „
אוועגד-קורסען פאר אונפאכאווע ארבייטער.	300 „
ירושלים'ער אוניווערזיטעט	300 „
„תרבית"	300 „
„אוקסיליום יודאיקום אקאדעמיקום"	150 „
חדר „קיבוץ"	100 „

אויסער די אויבענדערמאנטע אינסטיטוציעס בעקומט א שטענדיגע חודש'ליכע סובסודיע דער „בית יתומים" אין דער הויך פון 350 זלאטעס.

„בשלום בלי פגע"...

(קליינער פעליעטאן)

זאגט, וואס איהר ווילט: ווי שלעכט ס'זאל נישט זיין, וואס פאר אנ'אונאנגענעמעס ס'זאל נישט פאסירען, וואס פאר א לא יצלח דער מענש זאל נישט זיין, אז דער סוף איז גוט, איז אלץ גוט!

פולע 9 חדשים, גאנצע „תשעה ירחי לידה" האט געשעך ארומגעוואנדערט דער ארימער בודזשעט פון דער יודישער קהלה פון יאהר 1926. וואכען און חדשים האט ער אויסגעווארעמט די טאשען פון די פרנסים און דאוארעס, ער איז געשעך אויסגעשטאנען אלערליי „חבלי לידה": יסורים, נגישות, רדיפות א. אז. וו. ער איז אבגעקומען די אמת'ע ליידען, האט געפאקט, געמאזעלט און ס'איז שוין זאגאר געווען צייטען, וואס מ'האט געמיינט, אז צוליב די קללות און חרמות וועט צר זיין צייט נישט קענען איבערטראגען און אז ס'וועט מיט איהם עפעס אנ'אומגליק געשעהען... מאנכע גרויסע פאליטיקער, וואס זענען גוטע מבינים אויף פאליטישע קרענקען... האבען זיך שוין זאגאר געגרייט איבער איהם „צדוק הדין" צו זאגען... נאר ענדליך, האט מען איהם אבגעהיטען, ווי אנ'אויג אין קאפ און אנ'אויסגעמאטערטען, א אויפגעמוטשעטען האט מען איהם, פונקט צו די 9 חדשים, דינסטאג, דעם 31-טען אויגוסט ת. י. אויפ'ן ריכטיגען ארט אוועקגעשיקט, וואו ער וועט געוואונען.. דארט וועט מען איהם די ריכטיגע גאאבען געבען און איהם מיט געזונד אהיימשיקען: א אויסגעהיילטען, א לייט פאר גאט און פאר מענשען...

גאר ווי ס'זאל נישט זיין, האט דער בודזשעט, טראץ אלע זיינע צרות, א בעזונדערע זכות געהאט. ער איז אוועקגעשיקט געווארען צום „כסא המשפט" אין ראש חודש אלול, אין דינסטאג, „ביום שנכפל בו כי טוב"... און אפשר מאקי דערפאר וועט ער שוין זיין ריכטיגען תיקון בעקומען...

מיר וויסען גאנץ גוט, אז גרויסע מענשען לאקערען אויף איהם, אז דער שטן וועט אויף איהם מקטרג זיין, אז מ'וועט איהם אלע זיינע חטאים אויסרעכנען... בתוכם, אז ער איז א געכאפטער ר"ל.. אז ער איז אנגעשטעקט מיט אפיקורסעס... מיט: ארץ ישראל, העברעאישע שפראך, גימנאזיע, אווענד-קורסען, מזרחיסטישע שולען וכדומה וכדומות (האטש אין זעהר קליינע סומען אין פערגלייך מיט די אנדערע סובסידיעס) פון קליין ביז גרויס וועט מען אויף איהם פערש-דענע רכילות'ן אויסטראכטען, אתי ער זאל אויפ'ן וועג גע'ניזק'ט ווערען...

דערפאר טאקי, מיר, די בני רחמנים, איילען זיך אין שיקען איהם מיט א הערציגע ברכה אין וועג אריין:

ער זאל אנקומען צום „כסא המשפט" בשלום אהן שום מכשול, גוטע מלאכים זאלען איהם „ממליץ טוב זיין" קיין שום שלעכץ זאל איהם נישט געשעהן און דער עיקר, אז ס זאל מקוים ווערען דער פסוק: „שלא יכשלו בלשונם" און אז ער זאל אנקומען „בשלום בלי שום פגע"...

און די שרים, ווידער, וואס וועלען איהם דן זיין, זאלען וויסען, אז עיננו לו מ הלות"... אז א סך צעהנדליגער יודען, בתוכם, דאס גאנצע „כלי-קודש", זעהר ערליכע יודען, ווארטען אויף איהם, אויפ'ן בודזשעט, הייסט עס, אויף זיין בעשטעטיגונג. דער גאנצער יום-טוב שטייט אויף איהם, ווי להבדיל אויף משיח'ן און אין זכות פון אט די אלע און אנדערע, זאלט איהר אויף איהם קיין שום קטריג נישט צולאזען און זאל ארויסגיין ריין פון משפט.. „צאתך לשלום ובואך לשלום"!

חיים זיעלאני.

קעלץ.

Marseille 19/8 1926.

צו דער דיר. פון דער פראנ. שיפס-געז. אין קעלץ, רינעק 5.

געעהרטער דירעקטאר!

דערמיט דריק איך אויס מיין צופרידענהייט. וואס איך בין נעפאהרען דורך אייער ביורא. איך גענוס פון זעהר גוטע בעהאנדלונג. בעת מיר זענען געקומען קיין ווארשא, האט אונז אבגעווארט א אויטא, וועלכער האט אלע אינזערע האנד-געפעק, ווי אויך דעם באגאזש צוגענומען און דאס אלעס אין אירדנונג געבראכט. ווען מיר זענען געקומען קיין בערלין, האט מען אונז געגעבען א פריהשטיק פוי די בעסטע מאכלים. קימענדיג פון דארט קיין פאריז האט מען געגעבען א גוטען מיטאג מיט געטראנקען. אויך האט אונז דארט אבגעווארט א מאן, וועלכער האט אונזערע האנד-געפעק צוגענומען און איבערגעפיהרט אויף א צווייטען וואקזאל אלעס אין בעסטען ארדנונג. ביז פאריז זענען מיר געפאהרען מיט שנעלצוג און פון פאריז ביז מארסיליע אויך שנעל-צוג. ווען מיר זענען געקומען נאך מארסיליע האט אונז אויך אבגעווארט א פערזאן פון דער געזעלשאפט און אונזערע באגאזשען און האנד-געפעק איבערגעפיהרט אין אידנונג. מיר האבען גלייך בעקומען זעהר א גוטען צימער אויף 2 טעג, גוטע בעהאנדלונג און מיר בעקומען דא 3 מאהל טעגליך גוט עסען כשר. מארגען פאהרען מיר אב מיט דער שיף. איך האפפע, דאס מיר וועלען ווייטער האבען גוטע בעהאנדלונג, ווענען וואס מיר וועלען ווידער שרייבען.

פאמיליע וויינגאלד.

Alter Wajngold, Kielce
2—06. Kilińskiego.

Marseille 20/8 1926.

צו דער דירעקציע פון דער פראנצויזישער שיפס—געזעלשאפט אין קעלץ, רינעק 5.

געעהרטער דירעקטאר?

מיר דאנקען אייך פאר דעם אבווארטען אונז מיט א אויטא און אויך פאר דעם אבגעגעבענעם כבוד, וואס מען האט אונז צוגעטיילט אין ווארשא קרולעווסקא 10. אויך פאר דער גוטער בעהאנדלונג אין דאס ערלעדיגען דעם באגאזש אין בעסטען ארדנונג. קומענדיג קיין בערלין האט מען אונז געגעבען פריהשטיק פון די בעסטע שפייזען פון בערלין זענען מיר געפאהרען קיין פאריז. דארט האט מען ביי אונז צוגענומען די האנד באגאזש אונז צו פערלייכטערן אונזער רייזע און אונז אבגעפיהרט אויף אויטאמאבילען און אין האטעל אריין. געגעבען אונז זעהר אגוטען מיטאג און נאכהער האבען מיר אנגערייזט קיין Marseille דארט האט מען אונז ביי דער באהן אבגעווארט. צוגענומען אונזער באגאזש און אונז געפיהרט אין האטעל און אונז איינגעארדענט און פיינע גוטע צימערען; 3 מאהל אין טאג גיעט מען אונז גוט צו עסען, וויפיל איינער וויל. און היינט פיהרט מען אונז אין אויטאס מיט אונזער געפעק צו דער שיף. מען האלט אונז פאר מענשען און מען בעהאנדעלט אונז זעהר גוט.

איך דאנק אייך, נעערטער הערר דירעקטאר, פאר דעם וואס איך האב געררייזט דורך אייער ביורא. פון שיף וועל איך ווידער שרייבען. דאנקע אלע מענשען און גריספע אייך בעסטענס.

דוד זאלצבערג,

D. Zalcberg, Działoszyce

50-2

„CERES"

שפייזעפעטט ווערט אויף די ימים-טובים אלוייטיגט צום

קאכען באקען בראטען

רעקאמענדירט.

פערלאנגט נאר אויסדריקליך:

„CERES" מיטן זיגעל כשר

און ווערסלאז אומבעקאנט פעטט שיקט צוריק

Saturnia S. A. Warszawa

פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין רצדאם.

דאנערשטאג דעם 1־טען טאג ראש-השנה, קומט פאר אום 6 אז. אוועגד מינקליך א רעפעראט פון פראפ. פלטי מושקאבליט א. ז. „קרושים תהיו".

בעקאנטמאכונג!

עלעקטרישע ארטיקלען ווי זשיראנדאלען, זשארווקעס, צו קאנקורענץ פרייזען ביי מ. ווערטהיים וואלאווא 2

א הארציגען דאנק

דריק איך אוים אלע מיינע פריינר און בעקאנטע פאר זייער מיטגעפיהל מיט מיר אין כלבול אויף טיר וואס האט מיר געדראהט מיט קרימינאל.

גלייכצייטיג וואונש איך זיי א כתיבה וחתימה טובה, א שנת גאולה וישועה.

נחמיה אסטראוויץ.

קעלץ.

KONCESJONOWANE

Zakłady Elektro-Mechaniczne i Wodociągowo-Kanalizacyjne „I. GOLDBERG"

Radom, ul. Witolda 10, Telefon 87.

wykonywują po cenach przystępnych i na dogodnych warunkach.

Włączania Domowych Wodociągów i Kanalizacji do sieci miejskich.

אויפרוף.

די געזעלש. „עזרה" ווענדעט זיך מיט א הייסען רוף צו דער היגער אידישער בעפעלקערונג: ס'דערנעהנטערען זיך די ימים טובים און ס'מוז ווערען אדורכגעפיהרט א ברייטע הילפס אקציע פאר ארימע בכבוד'ע; אבער אלץ איז אבהענגיג פון אייך. מיר טהוען דאט וואס מיר קענען, מיר האבען אנגעהויבען פערשאפען די מאטעריעלע מיטלען, איבער דער גאנצער וואך האבען מיר געזאמעלט דורך די ה"ה: קארמאן ש. און נירענבערג מ. י. ביי איינינע צעהנדלינע מענשען—יעמענס נעמען ס'וועלען ווערען פערעפענטליכט—א בעפרידענענדע סומע, אבער דאס גענינענד נישט. אייך אין דער נעכסטער וואך וועלען אונזערע בעפאלמעכטינטע אייך בעזוכען—דאריבערזשע שטיצט מיט א ברייטער האנד אונזער אונטערגענומענע אקציע, וועלכע וועט מאכען אין די ימים טובים ארויסיאגען דעם הונגער פון איינינע הונדערט בכבוד'ע פאמיליעס. ערמוטיגט אונז אין אינזער ארבייט!

געזעלש. „עזרה" אין ראדאם.

Biuro-Agenturowe

„ŁĄCZNOŚĆ"

אין קעלץ.

ווינשט צום נייעם יאהר א כתיבה וחתימה טובה אלע איהרע קליענטען.

פרוי סאלבע און דעם ה' יהושיע צוקער

צוליב דעם טויט פון זייער שוועסטער אונד פרוי

פעליציא

דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל.

פאמיליע דיאמענט.

איך בעזיץ איצט לאגער דעם שענסטען אויסוואהל פון פערשידענע דאמען און מענער שיך און פאנטאפעל די לעצטע מאדע און בעסטע קוואליטעט צוגעפאסט צום נייעם סעזאהן. פרייזען צוגענגליכע.

גלייכצייטיג וואונש איך צום נייעם יאהר א כתיבה וחתימה טובה דעם ראט און פערוואלטונג פון קעלצער סוחרים-פעראיין, און מיטגלידער מיין משפחה, פריינד און בעקאנטע.

ב. שמילעוויץ און פרוי.

קעלץ, קאלעיאווא 57.

Najsilniejsze bóle głowy usuwa.

Centrala Zbiorowych Ładunków

SP. Z O. O.

Każdy, kto wysyła towary kolejami (bądź to właściciel lub ekspedytor) i życzy sobie:

1) szybkiej dostawy kolejami (**400—600 klm na dobę**) przesyłek drobnych **zwyczajnych**, 2) **bezpłatnego** załatwienia wszystkich manipulacji ekspedycyjnych na stacjach kolejowych przy wysyłaniu; 3) otrzymania od każdej przesyłki **premji pieniężnej** winien zgłosić się po informacje do

Ajentury **St. Wierzbicki** tel. 10 : 350

Centrala Zbiorowych Ładunków posiada swoje ajentury we wszystkich większych miastach Rzeczypospolitej Polskiej

KANTOR WYMIANY

ORAZ

Kolektura Loterji Państwowej

M. WAJSELFISZA

RADOM, LUBELSKA 29.

קויפט און פערקויפט אויף דעם רעעלסטען אופן אַלערליי אויסלענדישע וואַליוטען, גאָלד, זילבער, ווי אויך ווערטה פּאַפּירען, ליסטען און אקציעס אויף די בעסטע בעדינגונגען.

דאָרט איז שוין צו בעקומען לאָסען צו דער ערשטער קלאַס. א פערטעל לאָס 10 זל. א גאַנץ לאָס 40 זל.

יעדער צווייטער נומער געווינט!

הויפּט-געווינס 500.000 זל.

ביי דער 4-טער ציהונג איז אויף № 54288 ביי מיר געוואונען

400.000 זל.

Kino „ODEON“ w Radomiu.

Od poniedziałku 6-go sierpnia

TYGRYS ESZNAPURA

2-ga serja potężnego arcydzieła filmowego

INDYJSKI GROBOWIEC

w rolach głównych:

Mya May, Lya de Putti, Bernard Götzke

i wielu innych.

BROWAR PAROWY

I. SASKI

w Radomiu

poleca piwo

„EL“.

די איין—און—איינציגע בעשטעטיגטע דורכ'ן מיניסטעריום פאַר קולטור און קונסט

SZKOŁA MUZYCZNA w RADOMIU ZGODNA 8

pod kierow. **P. GISSERA**

מאַכט בעקאַנט, דאַס די עקזאַמענס און דאָס פערשרייבען זיך פון נייע שילער און שילערינס פון די קלאַסען פון: סידעל, פּאַרטעפּיאַן, וויאָלאָנטשעל, טעאָרעטיש-לעהרע א. א. האָבען זיך אנגעהויבען דעם 25 שערפּיען און דויערן ווייטער יעדען טאָג פון 10—2 און 4—6

די שילער נעמען אנטייל אין: ש ל אָרקעסטער, קאָמצראַל מוזיק, טעאָריע און סאָלפעזש אומזיכס. דער פּראָגראַם איז שטרענג איינהייטליך לויטן וואַרשאַווער רעגירונגס קאָנסערוואַטאָריום. די צייגנישען פון דער שולע זענען גילטיג אין אלע העכערע אינלענדישע און אויסלענדישע מוזיק שולען.

די לעקציעס קומען פאָר א גאַנצען טאָג. — ביי דער שולע איז פאַרהאַן א ספּעציעלע קלאַס פאַר אנפאַנגער.

—הערר'ן און דאַמען!—

פערלאַנגט נאר די בעסטע שוה-פּאַסטע

„MARY“

ווער ס'האָט נאר איינמאָהל פּרובירט האָט זיך איבערציינגט, אז די בעסטע שוה-פּאַסטע

„MARY“

איז נאר

וואָס מאַכט בעקוועם און ווייך די לעדער און פערשאַפט א הערליכען שפּיגעל—גלאַנץ

Fabryka przetworów techno-chemicznych

„MARY“ Warszawa (Sielce) Zajączkowska 9. tel 419 69

יעדע ווירטין דאַרף וויסען,

אַז די מאָשטש צו פּאדלאָגעס

„JASNIEJ SŁOŃCA“

גיט צו די פּאדלאָגעס, פּאַסאַצקעס און לינאָלעאום א שעהנעם און לאַנגדויערהאַפטיגען גלאַנץ, אָהן בענוצען זיך מיט בערשטען!

Jaśniej Słońca

פערטרעט אייל-פאַרב, פארבט ווייסע פּאדלאָגעס אין פערלויף פון א שעה אויף די פּאַרבען:

מאַכאָניאָווע און טינקעל ארזשעכאָווע

פּרובט און איהר וועט זיך איבערציינען

פערקויף אין אַלע סקלאַד-אַפּטעטשנעס, זייף און פאַרב געשעפטען.

Fabryka przetworów techno-chemicznych

„MARY“ Warszawa. (Sielce) Zajączkowska 9. Tel. 419.69

Redaktor i Wydawca CH M. HERC — Odbito we własnej drukarni Radom, Szwarlikowska 20.